

**POZORUHODNÝ POHĽAD
NA DEJINY I SÚČASNOSŤ
SLOVENSKEHO BÁBKOVÉHO DIVADLA**

PREDMERSKÝ, Vladimír a kolektív: *Dejiny slovenskej dramatiky bábkového divadla*. Bratislava : Divadelný ústav, 2020. 854 s. ISBN 978-80-8190-061-7.

Knižné *Dejiny slovenskej dramatiky bábkového divadla* patria medzi mimoriadne edičné počiny Divadelného ústavu v roku 2020. Tento ambiciózny projekt nadväzuje a dopĺňa inú esenciálnu publikáciu Divadelného ústavu – *Dejiny slovenskej drámy 20. storočia*, ktorú v roku 2011 vytvoril kolektív slovenských teatroológov pod vedením Vladimíra Štefka. Kým Štefkov výskumný kolektív sa pred desaťročím venoval dominantne mapovaniu slovenskej dramatickej tvorby pre činoherné súbory, publikácia kolektívu divadelných vedcov pod vedením Vladimíra Predmerského sa rozhodla priblížiť širšej verejnosti našu dramatickú tvorbu pre bábkové divadlo od 19. storočia do konca roku 2016. Obe publikácie spája nielen veľkorosý rozsah (každá z nich má vyše 800 strán), snaha priniesť podrobný encyklopedický, historiografický i analyticko-interpretatívny materiál o danej téme, ale aj ich štruktúra.

Jednotlivé kapitoly *Dejín slovenskej dramatiky bábkového divadla* sú rozčlenené do piatich vývinových etáp bábkového divadla, ktoré sú priblížené v rozsiahlych prierezových štúdiách. Popredný dramaturg, kritik a historik slovenského bábkového divadla Vladimír Predmerský je autorom dvoch z nich: prvá mapuje slovenské bábkárstvo od 19. storočia do roku 1945, druhá v rokoch 1945 – 1970. Juraj Hubinák sa venuje tvorbe bábkového divadla v období rokov 1971 – 1989, Dominika Začková skúma obdobie rokov 1989 – 2000 a Lenka Džadíková reflektuje vývoj dramatiky slovenského bábkového divadla po roku 2000. Prierezové štúdie nám približujú proces transformácie tohto typu divadla z pôvodne jarmočnej nezáväznej zábavy kočovných bábkarov cez predstavenia s dominantnou výchovnou a didaktickou funkciou až k produkciám často s náročnou umeleckou aj autorskou výpoveďou. Kým v minulosti sa

v bábkovom divadle zrkadlili vplyvy ľudovej slovesnosti, literatúry i činohernej drámy, v súčasnosti v ňom nachádzame frekventovane aj inšpirácie vizuálnymi médiami a popkultúrou. Vývinové etapy bábkového divadla naznačené v tejto publikácii kopírujú známe spoločensko-historické periódy v dejinách Slovenska v ostatných dvoch storočiach (s výrazným akcentom na 20. storočie) a odhaľujú tak aj spoločensko-politické vplyvy na charakter tohto špecifického typu divadla a jeho dramatiky.

V rámci jednotlivých vývinových etáp sú zasadené kapitoly, ktoré sa dominantne venujú významným slovenským tvorcom bábkových hier. Sú medzi nimi osobnosti, ktoré zásadne formovali charakter slovenského bábkového divadla nielen dramatickou tvorbou, ale aj ako režiséri, dramaturgovia či ako vedúci divadelných súborov (napr. Ján Romanovský, Ján Ozábal, Jozef Mokoš, Pavel Uher či Ján Uličiansky). V prípade takýchto všestranných tvorcov sa štúdie neobmedzujú len na analýzu divadelných textov, ale venujú sa aj ich scénickému stvárneniu, komplexnému hodnoteniu tvorby i prínosu pre naše divadelníctvo. Na druhej strane sa publikácia zameriava aj na autorov, ktorí svoje texty bábkových hier vytvárali v tesnej spolupráci s divadelnými dramaturgmi a režisérmi (napr. Iveta Škripková), ale tiež tvorcom, pre ktorých bola tvorba pre bábkové divadlo len jednou z mnohých foriem ich umeleckého vyjadrenia a sú širšej verejnosti známejší ako prozaici či básnici (Lubomír Feldek, Agda Bavi Pain). Veľmi podnetná je štúdia Miša Kováča Adamova o tvorbe Štefana Krčméryho, ktorá prináša aj exkurziu do jeho detstva a mladosti, kde hľadá korene jeho fascinácie bábkovým divadlom. Neobmedzuje sa pritom len na Krčméryho texty pre bábkové divadlo, ale pripomína jeho širší záujem o umenie a kultúru na Slovensku, či už v úlohe publicistu a kultúrneho organizátora, ale aj tvorcu prózy, poézie a činoherných dramatických textov.

Prínosnou stránkou publikácie je i snaha viacerých jej autorov o priblíženie inšpiračných zdrojov slovenského bábkového divadla. Najvýraznejšie sa tejto téme venuje kapitola Idy Hledíkovej-Polívkovej *Reper-*

toár kočovných bábkarov, ktorá odhaľuje fakt, že časť bábkarského repertoára vznikla dramatisáciou prozaických textov, ľudových a umelých rozprávok. Predovšetkým koncom 19. storočia sa u nás zvykli adaptovať aj známe činoherné tituly.

Ďalším oceneniahodným aspektom publikácie je jej snaha o podrobný pohľad na súčasné bábkové divadlo na Slovensku. Viac ako polovica publikácie sa venuje autorsky stále aktívnym divadelným tvorcom a viac než tretina materiálov sa viaže k bábkovej tvorbe na Slovensku v posledných tridsiatich rokoch. Publikácia reflektuje vplyv spoločenských zmien na charakter slovenského bábkového divadla a zameriava sa na aktuálne trendy vo vývoji bábkového divadla, predovšetkým na jeho príklon k interaktivite a kríženiu nielen divadelných druhov, ale aj žánrov. Podnetná je kapitola Barbory Krajč Zamiškovej, venovaná dramatickej produkcii nezávislých bábkových divadiel po roku 1989, doplnená o podrobný zoznam predstavení týchto súborov. Trendom v bábkovom divadle po roku 2000 sa venuje aj Lenka Dzadíková, popri inom si všima i čoraz populárnejšie hry určené batolatám.

Pri zrode myšlienky venovať pozornosť téme slovenskej dramatickej tvorby stála podľa Vladimíra Predmerského bývalá pracovníčka Divadelného ústavu, bábkoherečka Ivica Ozábalová. Ďalšou iniciátorkou vzniku tohto diela bola riaditeľka Divadelného ústavu Vladislava Fekete a dôležitou pomocníčkou zostavovateľa bola aj teatrologička so špecializáciou na oblasť bábkového divadla Lenka Dzadíková. Publikácia *Dejiny slovenskej dramatiky bábkového divadla* je v neposlednom rade ukážkou rôznorodých pohľadov na slovenskú bábkovú divadelnú scénu od kolektívu trinástich autorov. V autorskom tíme sa stretli poprední teoretici a historici slovenského bábkového divadla Vladimír Predmerský a Ida Hledíková-Polívková, všestranný teoretik umenia a autor bábkových hier Mišo Kováč Adamov, teoretik i tvorca detského a bábkového divadla Lubomír Šárik či režisér a autor bábkových hier Pavel Uher. Túto skupinu dopĺňajú významní teatroológovia venujúci sa frekventovanejšie činohernému divadlu Vladimír Štefko a Dagmar Inštitutori-

sová i predstavitelia strednej a mladšej generácie slovenských teatroológov a divadelníkov Dominika Zaťková, Miroslav Ballay, Elena Knopová, Lenka Dzadíková, Barbora Krajč Zamišková a Juraj Hubinák.

Od takéhoto pestrého kolektívu je pochopiteľne ťažké očakávať unifikovaný prístup k spracovávaným témam i jednotný štýl, hoci všetky kapitoly spĺňajú kritériá kvalitného odborného textu. Niektorí autori si zvolili popisnejší prístup dopĺňujúci stručné encyklopedické heslá o konkrétnych dramatikoch, uvádzané pred jednotlivými kapitolami, ďalší sa snažili obohatiť svoje štúdie o esejistický a filozofický prístup k skúmaným dielam. Nájdeme tu aj veľa mnohovrstevných analýz a interpretácií dramatických textov a ich scénických stvárnení, ktoré svedčia o ľudskom i profesionálnom zanítení členov autorského kolektívu pre spracovávanú tému. Vyzdvihnutie si zaslúžia najmä precízne analyticko-interpretáčne štúdie o bábkovej tvorbe Jána Uličianskeho od Lubomír Šárika, diele Ivety Škripkovej od Dagmar Inštitorisovej a o produkciách autorskej dvojice Ivan Martinka a Andrej Kalinka od Eleny Knopovej.

Publikácia v elegantnom, modernom grafickom dizajne Nory Nosterskej prináša mimoriadne bohatý bibliografický materiál. Každá kapitola ponúka popri zozname použitej literatúry aj podrobný zoznam publikovaných hier v danej historickej epoche, resp. od konkrétneho predstaveného autora. Obrázovú prílohu tvoria nielen fotografie tvorcov a ich predstavení, ale aj ukážky z divadelných bulletinov, plagátov, časti rukopisov i výtlačkov bábkových hier, pochádzajúcich prevažne z archívu Divadelného ústavu a súkromného archívu Vladimíra Predmerského. Jedinou drobnou výčitkou voči inak mimoriadne exaktnému odbornému a encyklopedickému dielu je fakt, že nám v životopisnom medailóne tvorcu vystupujúceho pod pseudonymami Aladár Hrča a Agda Bavi Pain zatají jeho občianske meno (hoci napríklad na internetovej platforme sa k nemu dopátrame a občianske meno jeho spolupracovníka s pseudonymom Gejza Dezorz objavíme aspoň v mennom registri).

Dejiny slovenskej dramatiky bábkového divadla nesú v sebe prvky bohatého encyklope-

dického diela a zároveň reprezentujú aj typ populárno-vedeckej publikácie s ambíciou poodhaliť vývoj, charakter i kultúrny prínos bábkovej divadelnej tvorby na Slovensku. Kolektívu autorov pod vedením Vladimíra

Predmerského sa podarilo pripraviť unikátny materiál nielen o histórii, ale aj o súčasnej tvári našej bábkovej divadelnej scény.

Štefan Timko